

Litteratur

H. FREUDE, K. V. HARDE och G. A. LOHSE: Die Käfer Mitteleuropas. Band 4. Staphylinidae I (Micropeplinae bis Tachyporinae). 1964. Goecke und Evers Verlag, Krefeld. 264 sidor, pris (inb. i klotband) 36 RM.

Under åren 1908—1916 utgavs i 5 band det bekanta och av mellaneuropeiska koleopterologer väl mest nyttjade skalbaggsverket: Edmund Reitters »Fauna Germanica». Även för nordiska koleopterologer har »Reitter», som handböckerna vanligen kallas, varit av mycket stor betydelse under tider då vi själva saknade motsvarande hjälpmedel vid bestämningarna. Till verkets popularitet och stora spridning bidrog ej minst de för sin tid utmärkta färgillustrationerna, som för nybörjare underlättade bestämningarna. År 1935 kompletterades och moderniserades »Reitter» med det nästan lika välkända arbetet av Adolf Horion: »Nachtrag zu Fauna Germanica». Båda verken har sedan ganska lång tid tillbaka varit utsålda och svåråtkomliga även antikvariskt.

Kort före »Reitter» utkom i Wien ett betydligt utförligare tyskspråkigt bestämningsverk: Ludwig Ganglbauers »Die Käfer von Mitteleuropa». Det har med rätta blivit berömt för sin grundlighet och pålitlighet, men hann tyvärr aldrig avslutas. Sedan länge går ej heller detta verk att få köpa annat än genom en ren tillfällighet. Ett tredje, ganska känt mellaneuropeiskt bestämningsverk för skalbaggar är Paul Kuhnts »Illustrierte Bestimmungstabellen der Käfer Deutschlands», utgivet 1913. Detta lanserade en ny idé i fråga om illustrationerna (över 10.000!), nämligen genom att anbringa dem som fotnoter underst på varje sida i anslutning till mycket kortfattade artbeskrivningar.

Naturligtvis har de nämnda mellaneuropeiska bestämningsverken hunnit bli ganska föråldrade. Genom finare undersökningsmetoder har systematiken förts framåt, släkten har reviderats och ommöblerats, många arter nybeskrivits och ännu flera upptäckts som nya för faunan, gjorda felbestämningar och feltolkningar har klarats upp osv., och ett otal skrifter om sådana ting har under årens lopp sett dagens ljus. Vad som fattats och som alltmer trängt på som nödvändigt har varit ett sammanfattande arbete om alla nya forskningsresultat eller med andra ord ett nytt, modernt bestämningsverk om de mellaneuropeiska skalbaggarerna.

Denna svåra uppgift har nu tre tyska koleopterologer, Dr. Heinz Freude, Dr. Karl Wilhelm Harde och Dr. Gustav Adolf Lohse, i samarbete med ett 40-tal specialister påtagit sig. Verket, som skall omfatta 11 band, beräknas vara fullbordat inom 5 år. Förvisso en enastående prestation, om den planerade utgivningstakten kan hållas!

I september 1964 utkom första bandet med beteckningen nr 4 (banden ges ej ut i ordningsföljd), som behandlar början av fam. *Staphylinidae* t.o.m. underfam. *Tachyporinae*. Uppställningen kan i stort sägas vara en kombination av »Fauna Germanica» och Kuhnts idé med detaljfigurer längst ner på sidorna. Dessutom finns för varje släkte en habitusbild (konturteckning i svart och vitt) av en typisk art. En stor del av avbildningarna — habitusbilder såväl som detaljfigurer — är lånade från andra arbeten (t.ex. Danmarks Fauna) och omritade.

Självfallet måste det vara en mycket svår, ibland väl nästan olöslig uppgift att inom en snävt begränsad ram i korta diagnoser karaktärisera varje art så skarpt och tydligt, att den säkert kan bestämmas och skiljas från närstående. I det avseendet synes författarna ha lyckats oväntat bra, och för den säkra identifieringen är de talrika och i regel fullt acceptabla detaljfigurerna till stor nytta. Det skall emellertid bli intressant att se, om de med samma system och lika korta diagnoser också skall lyckas skapa användbara bestämningsstabeller för t.ex. underfam. *Aleocharinae*. Om arternas utbredning och levnadssätt är uppgifterna mycket kortfattade, väl närmast beroende på att utförliga sådana kan erhållas

Entomol. T's. Arg. 86. H. 1-2, 1965

ur Horions bekanta »Faunistik der mitteleuropäischen Käfer». Det nya bestämningsverket och Horions stort upplagda faunistiska verk kommer sålunda att komplettera varandra.

Formatet på bandet är ungefär detsamma som i »Reitter» (en aning större) och pappret av tämligen god kvalitet. Anledningen till den koncentrerade formen på beskrivningarna och föga påkostade utstyrseln har uppenbarligen varit, att verket för ett överkomligt pris skall få största möjliga spridning.

Och vilken nytta kan så nordiska koleopterologer ha av det nya mellaneuropeiska bestämningsverket? Det viktigaste blir nog, att man i det får en modern översikt över alla i Mellaneuropa förekommande arter och möjlighet att lära känna även sådana, vilkas beskrivningar hittills varit svåråtkomliga. För bestämning av nordiska arter finns däremot knappast någon anledning att byta ut Danmarks Fauna eller Svensk Insektafauna mot det nya verket, som är betydligt mera kortfattat och vars illustrationsmaterial ej på långt när når upp i nivå med det i t.ex. Danmarks Fauna.

Thure Palm

M. GHILAROV: Opredelitel obitajuscich v pocve licinok nasekomych. (Bestämningstabeller för markfaunans insektslarver). Ryska Vetenskapsakademien. (Nauka förlag) Moskva. 1964.

Det ovan rubricerade arbetet på 920 sidor är ett mycket imponerande verk, men helt skrivet på ryska. Det omfattar bestämningstabeller för i Sovjetunionens europeiska del levande marklarver av alla insektordningar. Boken är rikt illustrerad (567 bildgrupper) och bilderna i regel goda och i stor skala, i många fall — ej minst beträffande habitusbilderna — utmärkta. Bokens värde förhöjes ytterligare av en utförlig litteraturförteckning över arbeten om marklarver. Många av bilderna är givetvis hämtade från andra larvarbeten, men då flera av dessa, särskilt de ryska, är svåråtkomliga och då andra bilder är original, har även den som ej förstår ryska mycket att lära av illustrationsmaterialet. Det stora värdet med boken torde väl framför allt ligga däri, att man på ett ställe har samlat vad som för närvarande är känt om larvstadiet till de insekter som behandlas.

Thure Palm

N. BRUCE: Studier över coleopterfaunan i våtarna på Ölands Alvar. Opusc. Entom. Suppl. XXVI 1964. Lund. 99 sidor, 16 fig. Pris: 16: — kr. (för medlem 11: — kr).

I det ovan rubricerade arbetet har Nils Bruce, som större delen av året bor i Gårdby på Öland helt nära Stora Alvaret, lagt fram resultaten av sina mångåriga undersökningar över skalbaggsfaunan i Stora Alvarets våtar. Ej mindre än 98 sådana har inventerats vid olika årstider och blivit noggrant beskrivna med hänsyn till typ, vegetation och fauna. Nästan utan undantag är våtarna, såväl större som mindre, temporära och torkar mer eller mindre fullständigt ut på sommaren och under torrperioder. De utgör således för insekterna och särskilt för vatteninsekterna en extrem biotop, vilket också i viss mån återspeglas i faunans sammansättning. Som i större eller mindre utsträckning bundna till våtarna och deras strandkanter redovisas 423 olika skalbaggsarter, därav 119 arter äkta vattenskalbaggar.

Den långa artlistan bjuder på åtskilligt av intresse och några exempel därpå må anföras. Det enda svenska exemplaret av *Staphylinus fulvipennis* Er. har Bruce funnit på Alvaret (våt nr 34), och ett annat unikt fynd är *Psilothrix cyaneus* Ol. (våt nr 69), som är en mycket värmekrävande art, vanlig i Medelhavsländerna och på närmaste håll känd från sydvästra Jyllands klitter. *Cybocephalus politus* Gyll., som är rovdjur på sköldlöss (särskilt sälgsköldlusen *Chionaspis salicis*), förekommer egendomligt nog också regelbundet vid våtarna. Inte mindre än 9 *Bagous*-arter, förutom den närbesläktade *Emphimeropus petro* Hbst, tillhör våtarnas fauna, däribland den eljest sällsynta *B. cylindrus* Payk., som påträffats vid rätt många våtar. Som karaktärsarter för våtarna nämns bl.a. *Haliplus furcatus* Seidl. och *Berosus signaticollis* Charp., båda mycket sällsynta på fastlandet. Enligt Bruce skulle det kunna vara jordmånens och berggrundens kalkhalt, som gör att de har individuella populationer på Alvaret. De märkligaste vattenskalbaggar i våtarna är kanske *Coelambus marklini* Gyll. och *Helophorus lapponicus* Thoms., båda allmänna, vilka Bruce betecknar som relikter sedan istiden. De har i södra Sverige sin enda förekomst på Öland (*C. marklini* numera dock även känd från Gotland) och har sin huvudutbredning i norra Sverige (*C. marklini* där blott bekant från Lappland). Den förstnämnda arten är på Alvaret markant vanligare i kalla källvåtar än i andra vatten, medan den senare uppträder i mera jämn frekvens över hela området. Eftersom *Helophorus lapponicus* inom sitt egentliga ut-

bredningsområde tillhör de öppna markernas (ej skogens) vattenfauna, skulle detta enligt Bruce vara ett kriterium på att Alvaret efter sista nedisningen aldrig kan ha varit i vanlig mening skogbeklätt utan på sin höjd haft en mera sluten buskvegetation; eljest skulle relikten aldrig haft möjlighet att fortleva på Alvaret.

Avhandlingen innehåller också en värdefull utredning om ett par kritiska skalbaggs-släkten (*Laccobius*, *Dryops*).

Genom Nils Bruces grundliga undersökningar av en viktig detalj rörande det öländska alvarets insektvärld hoppas man — som han själv säger — att detta skall sporra andra till fortsatt detaljforskning på ett från ekologisk synpunkt ovanligt intressant arbetsfält.

Thure Palm